

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПСИХОЛОГО-ПРИРОДНИЧИЙ ФАКУЛЬТЕТ

У КОЛІ ОДНОДУМЦІВ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
II ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ФОРУМУ АСПІРАНТІВ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ С4 (053) ПСИХОЛОГІЯ

РІВНЕ
12 ЛИСТОПАДА 2025

УДК 159.9+ 316.6

У колі однодумців: збірник матеріалів II Всеукраїнського форуму аспірантів спеціальності О4 (053) Психологія (12 листопада 2025 року, м. Рівне). Упоряд. Р. В. Павелків, Н.В.Корчакова. Рівне : РДГУ, 2025. 107 с.

Рекомендовано до випуску Вченою радою
Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 13 від 18.12.2025 р.).

Матеріали подаються у авторській редакції. Редакційна колегія може не поділяти поглядів авторів. Відповідальність за зміст матеріалів, точність наведених фактів, цитат, посилань на джерела, достовірність інформації та дотримання норм авторського права несуть автори.

Список використаних джерел

1. Гірняк А. Н. Психологія модульно-розвивальної взаємодії : монографія. Тернопіль : ВПЦ «Університетська думка», 2020. 376 с.
2. Москаленко В. В. Соціалізація особистості : монографія. Київ : Фенікс, 2013. 540 с.
3. Психологія педагогічної взаємодії: інтегративний підхід : монографія / В. Л. Зливков, О. В. Завгородня, С. О. Лукомська, С. О. Копилов, О. В. Котух ; за ред. В. Л. Зливкова, С. О. Лукомської. Київ, 2019. 259 с.
4. Проблемна взаємодія в групах: феноменологія, чинники, профілактика : монографія / Л. Г. Чорна, П. П. Горностай, О. В. Яремчук, В. І. Вус, О. Л. Коробанова, О. Т. Плетка ; за наук. ред. Л. Г. Чорної ; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Київ, 2021. 125 с.
5. Татенко В. О. Методологія суб'єктно-вчинкового підходу: соціально-психологічний вимір : монографія. Київ : Міленіум, 2017. 184 с.
6. Швалб Ю. М. Соціально-психологічні засади становлення екологічно орієнтованого способу життя особистості : монографія / Ю. М. Швалб, О. Л. Вернік, О. О. Вовчик-Блакитна, О. В. Рудоміно-Дусятська [та ін.] ; за ред. Ю. М. Швалба. Київ : Педагогічна думка, 2015. 216 с.
7. Шигонська Н. В. Філософський, психологічний, соціологічний та педагогічний аспекти сутності категорії «професійна взаємодія». Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. 2008. Вип. 42. С. 160–164.

Еліна ГЛАВІНСЬКА

*здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
кафедри вікової та педагогічного психології
Рівненського державного гуманітарного університету
м. Рівне, Україна*

ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА СІМЕЙ У ПЕРІОД КРИЗИ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ: ДОСВІД ПРОГРАМИ «ТИ ЯК»?

Сучасні соціальні трансформації, воєнні події, інформаційне перевантаження та зростання рівня тривожності суттєво впливають на психологічний стан підлітків та їхніх батьків. У цих умовах сім'я виступає ключовим ресурсом емоційної стабільності, проте часто стає і джерелом напруження та конфліктів. Особливої актуальності набуває проблема формування адаптивних взаємостосунків між батьками й дітьми, що ґрунтуються на взаємоповазі, емпатії, гнучкості та прийнятті. Підлітковий період є віковою кризою, пов'язаною з пошуком ідентичності, становленням автономії та осмисленням власного «Я». Якщо цей процес не супроводжується психологічною підтримкою, зростає ризик конфліктності у сімейних стосунках, підвищення рівня тривожності, агресивних реакцій або апатії. Таким чином, психологічна підтримка сімей у період підліткової кризи постає як необхідна умова гармонізації внутрішньосімейних взаємин і запорука ментального здоров'я підлітків.

Проблема взаємостосунків у сім'ї традиційно досліджується в межах системного підходу, що розглядає сім'ю як цілісну динамічну систему (М. Боуен, С. Мінухін) [1]. У межах цього підходу будь-яка зміна однієї ланки впливає на функціонування всієї структури.

В. Сатір підкреслювала, що «відкрите спілкування й автентичність є умовою розвитку любові та довіри у родині» [6, с. 72]. Ці положення зберігають практичну цінність і нині, коли українські сім'ї переживають колективний травматичний досвід війни, вимушеного переселення, втрати чи соціальної невизначеності. К. Роджерс [3] визначав безумовне прийняття як основну умову розвитку особистості, тоді як В. Франкл [4]

наголошував на важливості пошуку смислів у подоланні життєвих криз. Українські дослідники (Т. Яценко, Н. Чепелєва, О. Безпалько) підкреслюють значення емоційно-ціннісного компоненту взаємодії, який визначає здатність сім'ї спільно долати кризові ситуації [6]. Психологічна підтримка сім'ї в умовах підліткової кризи базується на інтеграції системного, гуманістичного, екзистенційного та ресурсного підходів.

Підлітковий вік характеризується поєднанням прагнення до самостійності та потреби у підтримці з боку дорослих. У цей період часто з'являються труднощі у спілкуванні з батьками, втрата довіри, підвищена чутливість до оцінки, емоційна лабільність. Адаптивні взаємостосунки — це така форма взаємодії, що забезпечує емоційний комфорт обох сторін, базується на довірі та гнучкості. Вони сприяють не лише психологічній стійкості підлітка, а й розвитку емоційної компетентності батьків.

Випробування, з якими стикаються батьки, особливо молоді батьки в процесі виховання дітей, пов'язані із відсутністю досвіду, власними психологічними особливостями, наявністю травматизації, наслідування поведінки спілкування у сім'ї власних батьків. Ці задачі стосуються як благополучних сімей, так і неблагополучних, а в останніх це загострюється через відсутність належних умов проживання, деструктивний психологічний клімат у сім'ї та позначається негативним чином на становленні і формуванні особистості дитини. Несвідомий вибір методів, форм і засобів педагогічного впливу у сімейному вихованні, незавжди є психологічно-безпечним та конструктивним і зазвичай, призводить до виникнення у підлітків викривленої картини світу, звичок та потреб та поведінки, які створюють для них труднощі у вибудовуванні стосунків із суспільством.

У сучасних психологічних дослідженнях особлива увага надається підбірці шляхів оптимізації та корекції дитячо-батьківських відносин. Різні форми та методи взаємодії психолога з сім'ями набули значного поширення. Багато з них ми використовуємо у власній роботі в рамках діяльності Центру ментального здоров'я на базі Рівненського державного гуманітарного університету. Сукупність психологічних заходів, спрямованих на корегування деструктивних моделей поведінки, соціальної взаємодії чи психологічних особливостей індивіда з допомогою специфічних засобів та методів психологічної дії має назву «психологічна корекція». На базі Центру ментального здоров'я ми проводимо психологічну корекцію при наявності запиту від батьків чи студентів.

Завдання психолога полягає у створенні безпечного простору діалогу, де батьки й діти можуть відкрито висловлювати свої почуття, розуміти потреби одне одного, навчатися ненасильницькому спілкуванню [5].

Всеукраїнська програма «Ти як?», ініційована Першою леді України Оленою Зеленською, реалізується у співпраці з Міністерством охорони здоров'я України, ВООЗ, ЮНІСЕФ та іншими міжнародними партнерами [7]. Її мета — популяризація культури ментального здоров'я, підвищення психологічної грамотності населення, зменшення стигми щодо звернення по допомогу.

Одним із напрямів діяльності програми є створення Центрів ментального здоров'я, що надають консультативну, просвітницьку та психоедукаційну підтримку сім'ям. У роботі Центрів використовуються такі форми:

- індивідуальне та сімейне консультування;
- групові тренінги для батьків і підлітків («Як говорити з підлітком про складне»);
- просвітницькі лекції про емоційне вигорання батьків;
- інформаційні кампанії щодо саморегуляції та самодопомоги.

Практичний досвід показує, що учасники після проходження таких заходів демонструють зростання рівня емоційної усвідомленості, покращення комунікації у сім'ї та зниження рівня конфліктності. Це підтверджує ефективність ресурсного

підходу, за якого сім'я розглядається не як «проблемна система», а як носій потенціалу для відновлення психологічного добробуту [7].

Отже, підлітковий вік є критичним періодом розвитку, у якому потреба в автономії поєднується з потребою у прийнятті, що зумовлює необхідність психологічної підтримки сім'ї. Формування адаптивних взаємостосунків між батьками та підлітками є одним із ключових чинників збереження ментального здоров'я. Програма «Ти як?» є прикладом ефективної соціально-психологічної ініціативи, що інтегрує науковий підхід і практичні інструменти підтримки сімей у кризовий період. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на розробку програм психологічного консультування для сімей з урахуванням вікової специфіки підлітків і національного контексту ментального здоров'я.

Список використаних джерел

1. Bowen M. Family Therapy in Clinical Practice. New York: Jason Aronson. 1978.
2. Satir V. Conjoint Family Therapy. Palo Alto, CA: Science and Behavior Books. 1983.
3. Rogers C. On Becoming a Person: A Therapist's View of Psychotherapy. Boston: Houghton Mifflin. 1961.
4. Frankl V. Людина в пошуках справжнього сенсу. Київ: Основи. 2000.
5. Розенберг М. Ненасильницьке спілкування. Мова життя. Київ: КМ-Букс. 2016.
6. Безпалько О. В. Психологічна допомога сім'ї у кризових ситуаціях. Наукові записки Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. 2020. №3(2). С. 45–53.
7. Програма «Ти як?» (2023). Офіційний сайт ініціативи. URL: <https://tyiak.gov.ua>

Олег ГРИГОР'ЄВ

*здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Мукачівського державного університету
м. Мукачево, Україна
<https://orcid.org/0009-0005-1744-7946>*

ФЕНОМЕН ІНСТИТУЦІЙНОГО СИНДРОМУ У КОНТЕКСТІ ПЕРЕБУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ В ІНТЕРНАТАХ ЗАКРИТОГО ТИПУ

Проблема дезадаптації особистості в контексті тривалого перебування в умовах інституційного догляду набуває особливої актуальності з огляду на сучасні соціальні реформи, спрямовані на деінституціалізацію. Постає необхідність теоретичного обґрунтування цього феномену, оскільки він виступає ключовим чинником у складній системі чинників дезадаптації підопічних та випускників інтернатних установ.

Науковий інтерес до дослідження інституційного синдрому з'явився ще у минулому столітті, коли вчені звернули увагу на те, що у пацієнтів психіатричних лікарень з'являлося багато симптомів, спричинених середовищем перебування, а не початковим захворюванням. Трансформація розуміння цього явища мала тривалий період: від дитячого госпіталізму, інституційного неврозу, інституціоналізму, вакууму мотивації, психологічного інституціоналізму до інституційного синдрому. Інституційний синдром розглядається в сучасній психологічній науці як системний феномен, що формується під впливом тривалого перебування особистості в умовах інституційної опіки та піклування, якій характерні низький рівень індивідуалізації, полімодальна депривація та обмежені можливості прояву автономності особистості.

ЗМІСТ

Дмитро Бігунов Психологічні ресурси періоду становлення дорослості: роль емоційного інтелекту.....	4
Васильєв Адам Особистісна криза молоді як теоретичний конструкт та його операціоналізація.....	6
Вашенюк Антон Психологічні чинники розвитку обдарованості під час вивчення економічних дисциплін	10
Волошина Валерія Результати апробації програми психологічної реабілітації військовослужбовців «Відновлення під час війни».....	12
Гапочка Яна Взаємодія як смисловий ресурс команди супроводу.....	16
Главінська Еліна Психологічна підтримка сімей у період кризи підліткового віку: досвід програми «Ти як»?.....	18
Григор'єв Олег Феномен інституційного синдрому в контексті перебування особистості в інтернатах закритого типу	20
Данилів Павло Гендерна дисфорія в контексті науково-психологічного дискурсу: соціальний конструктивізм VS нейробіологія	23
Демура Анна Музикотерапія як засіб удосконалення освітньо-професійної підготовки майбутніх психологів.....	25
Герасимчук Оксана Методологічні підходи у розробці програми зниження агресії фруструючою особистістю.....	28
Гладкий Юрій Обґрунтування провідних методик дослідження застосування психологічного впливу у маркетингових комунікаціях	31
Жилко Олексій Психологічні умови розвитку навичок критичного аналізу власного управлінського досвіду.....	33
Зіненко О. Ціннісні чинники формування національної ідентичності в умовах глобалізації та інформаційної інтеграції.....	34
Каліцинський Валентин Вплив міжособистісних відносин у колективі на формування синдрому емоційного вигорання серед працівників банківських установ	37
Кардаш Іван Концептуалізація диспозиційних предикторів копінгу менеджерів у сучасному психологічному дискурсі	38
Коротка Ірина, Матяш-Заяц Людмила Внутрішньоособистісний конфлікт як предмет психологічного дослідження.....	41
Криворука Єлизвета Методика дослідження психологічних особливостей прояву самооцінності.....	44

Лазарук Андрій Штучний інтелект як інструмент підтримки вчинку самовизначення майбутніх психологів	47
Луцик Галина STEM-підхід як інноваційний напрям у професійній підготовці психологів.....	50
Малімон Володимир Посттравматичний стресовий розлад і вторинна травма як наслідки війни.....	53
Малігин Олександр Компульсивний сексуальний розлад: психологічні механізми та клінічні прояви.....	55
Молочко Ярослав Вплив цифрової культури на формування нарцисичної спрямованості особистості.....	57
Мошаров Дмитро Психологічні механізми маніпуляції масовою свідомістю у сучасному медіа-просторі.....	60
Несен Роман Музикотерапія як інструмент розвитку емоційного інтелекту	62
Овчиннікова Ольга Дієві методи гештальт-терапії для розвитку стресостійкості майбутніх психологів.....	64
Онокало Олександр Психологічна готовність до лідерства та наставництва в ІТ-середовищі.....	67
Паламарчук Володимир Формування Я концепції майбутнього маркетолога в умовах цифрової трансформації.....	69
Паламарчук Владислав Психологічні механізми стресостійкості та саморегуляції в умовах високоефективного професійного спілкування	71
Панащук Ігор Роль професійної рефлексії у становленні педагога.....	73
Патута Богдана Психологічні інтервенції для зниження ризику втоми від співчуття серед сестер /братів медичних	75
Підбуцька Ніна, Надточій Альона Сучасні тенденції дослідження психологічних технік впливу в міжособистісних конфліктах	77
Рудковська Оксана Розвиток гнчкості мислення шляхом ігропрактик.....	79
Сидоркевич Дмитро Психологічні умови формування емпатійної стійкості у фахівців із фізичної реабілітації.....	84
Сірко Володимир Класифікація основних викликів, з якими зустрічаються військові капелани в умовах війни.....	83
Тетеря Костянтин Теоретико-методологічні аспекти застосування каністерапії в структурі психологічного супроводу осіб з набутим травмівним досвідом.....	85

Хомин Олег Психологічна готовність юриста до роботи з клієнтами, що переживають травматичний досвід	88
Чорний Олександр Наративна компетентність як чинник добробуту в контексті інформаційно-смислової війни.....	90
Шаповалов Андрій Психологічні особливості професіоналізації молоді в умовах інтеграції в професійне середовище.....	93
Шевченко Тетяна Методологічні орієнтири розвитку метакогнітивного контролю здобувачів вищої освіти: від теоретичної моделі до освітньої програми.....	95
Шеремет Микола Взаємозв'язок соціально-психологічної та конфліктологічної компетентності менеджера:теоретичний аналіз	97
Янкавс Юрій Формування готовності до переконання та мотиваційного спілкування у майбутніх тренерів	101
Ivashkevych Ernest Peculiarities of the translator's professional activity and the formation of his/her translation consciousness.....	103
Mykhalchuk Nataliia, Ivashkevych Eduard Types of procrastination of the person.....	105